

**QORTI CIVILI
(SEZZJONI TAL-FAMILJA)**

**ONOR. IMHALLEF
RAYMOND C. PACE**

Seduta tas-27 ta' Jannar, 2005

Citazzjoni Numru. 85/2004

Joseph Tabone

vs

Kristjana Casha

Il-Qorti,

I. PRELIMINARI.

Rat ic-citazzjoni attrici datata 24 ta' Marzu 2004 a fol. 1 tal-process fejn gie premess:-

Illi l-partijiet izzewgu fis-7 ta' Lulju tas-sena elfejn (2000), gewwa l-Parrocca ta' l-Ibragg kif jirrizulta mic-certifikat taz-zwieg hawn anness u mmarkat Dok "A";

Illi minn dan iz-zwieg il-kontendenti ma kellhomx tfal;

Illi l-kunsens tal-kontendenti kien vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-dmirijiet essenzjali tagħha, jew b'anomalija psikologika serja li tagħmilha mpossibbli għal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, **ai termini ta' l-artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta;** u

Illi oltre dan, il-kunsens tal-partijiet inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu, jew ta' xi wieħed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, jew tad-dritt ghall-att taz-zwieg, **ai termini ta' l-artikolu 19 (1) (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta.**

Illi wkoll dan iz-zwieg qatt ma gie kkunsmat, **ai termini ta' l-artikolu 19A tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta.**

Illi l-istess attur talab lil din il-Qorti sabiex għar-ragunijiet premessi, prevja kwalsiasi dikjarazzjoni necessarja u opportuna:-

1. Tiddikjara z-zwieg ta' bejn il-kontendenti ccelebrat fis-7 ta' Lulju tas-sena elfejn (2000), null u bla effett, kollox kif intqal fuq u għar-ragunijiet fuq premessi.

Bl-ispejjez kontra l-konvenuta li tibqa' ngunta għas-subbizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni attrici a fol. 3 tal-process;

Rat il-lista ta' xhieda u d-dokumenti esebiti a fol. 4 u 5 tal-process;

Rat id-digriet ta' l-affidavits moghti lill-partijiet fis-26 t'April 2004 fejn il-Qorti pprefiggiet terminu ta' ghoxrin (20) gurnata lill-attur sabiex jipprezenta x-xhieda kollha tieghu producibbli bil-procedura ta' l-affidavits bin-notifika lill-kontro-parti jew lid-difensur tagħha, li jkollu wkoll l-istess terminu sabiex huwa wkoll jipprezenta l-affidavits tagħha.

Rat in-nota ta' l-eccezzjonijiet tal-konvenuta tal-24 ta' Mejju 2004 a fol. 12 fejn gie eccepit:-

Kopja Informali ta' Sentenza

1. Illi m'hemmx oggezzjonijiet da parti tal-konvenuta illi z-zwieg iccelebrat bejn il-kontendenti fis-7 ta' Lulju 2000 għandu jigi ddikjarat null u bla effett; pero' dana, mhux minhabba ragunijiet imputabbi lill-esponenti.
2. Illi l-ispejjez ta' din il-kawza għandhom jigu ssopportati fl-intier tagħhom mill-attur.

Salvi eccezzjonijiet ohra.

Rat id-dikjarazzjoni u l-lista tax-xhieda tal-konvenuta a fol. 13 tal-process.

Rat in-nota ta' l-attur tas-7 ta' Lulju 2004 li biha esebixxa l-affidavit tieghu stess.

Rat in-nota tal-konvenuta tas-6 ta' Settembru 2004 fejn esebiet l-affidavit tagħha stess.

Rat il-verbal tad-9 ta' Novembru 2004.

Rat in-nota konguntiva tal-partijiet tas-6 ta' Settembru 2004 fejn iddikjaraw li ma fadlilhomx provi, u li l-kawza tista' tigi differita għas-sentenza.

Rat id-digriet sussegamenti tal-Qorti tal-11 ta' Novembru 2004 fejn laqghat it-talba u rrikjamat il-kawza għas-sentenza għas-27 ta' Jannar 2005.

Rat id-dokumenti esebiti.

Rat l-atti kollha l-ohra tal-kawza.

II. KONSIDERAZZJONIJIET.

(i) PRINCIPJI LEGALI.

Illi l-azzjoni attrici hija bbazata principiarjament fuq id-dispozizzjonijiet ta' l-**artikolu 19 (1) (d) u (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta.**

Illi l-artikolu **19 (1) (d)** tal-Kap **255** jghid li hemm nullita' taz-zwieg:-

"(d) jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali tagħha, jew b'anomalija psikologika serja li tagħmilha mpossibbli għal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg."

Illi dwar dan is-sub-artikolu din il-Qorti kif presjeduta diga' kellha okkazjoni tezaminah, u għalhekk tagħmel referenza għas-sentenza "**Joseph Borg vs Maria Nicolina Cutajar** **gia` Borg**" (Cit. Nru. 1564/97/RCP – deciza fil-21 ta' Ottubru 1999) u ghall-principji hemm enuncjati.

Illi fis-sentenza "**Kevin Spiteri vs Avukat Dr. Renzo Porsella-Flores et noe**" (Cit. Nru. 2443/97/RCP – deciza 18 ta' Jannar 2000) il-Qorti għamlet referenza ghall-espozizzjoni ta' **Viladrich**:-

"Thus, there is grave lack of discretion of judgement when it is proven that a contracting party lacks intellectual and volitional maturity necessary to discern, in view of binding oneself in an irrevocable manner, the essential rights and duties of marriage, which are the object of mutual surrender and acceptance. The discretion of judgement refers to that degree of maturity of comprehension and of will of the contracting parties which enables them to give and receive each other, through a juridical bond, in a unique community of life and love. This community is indissolubly faithful, ordered to the good of the spouses as well as to the procreation and education of the offspring." (**Viladrich, P.J.**, "**Matrimonial Consent in Code of Canon Law Annotated.**" (Montreal, 1993), p. 686).

Illi kwantu ghall-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta' definizzjoni jew indikazzjoni fil-Kap. **255**, dawn l-obbligazzjonijiet essenzjali huma dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u nvarjabbilment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Dawn huma "*the obligation concerning the conjugal act or*

carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these essential characteristics” (Viladrich, P.J., op.cit., pg. 687).

Illi wkoll fis-sentenza “**Alexandra sive Sandra Farrugia vs Raymond Farrugia**” (P.A. (VGD) 10 ta’ Settembru 1997) inghad wkoll li:-

“Kwantu għad-difett serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju – **Art. 19 (1) (d)** – biex ikun hemm nuqqas serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju jrid ikun hemm inkapacita’ psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku psikjatriku) jew kostituzzjonali li wiehed jagħraf u jirrifletti, jew li jiddeciedi liberalment, fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali (“**Isabelle Zarb vs Stephen Attard**” – P.A. 21 ta’ Novembru 1995). Mhix għalhekk kwistjoni ta’ nkompatibbila’ ta’ karatru, jew ta’ decizjoni jew decizjonijiet zbaljati. Il-paragrafu **(d)** ikompli jitkellem dwar “anomalija psikologika serja li tagħmilha mpossibbli għal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Il-Qorti tosċċera li l-ligi tagħna tirrikjedi mhux biss anomalija psikologika tkun wahda serja, izda li tkun tagħmilha mpossibbli mhux semplicement diffici, li wiehed jaqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg ossia jassumihom.”

Illi għalhekk b'difett serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju l-legislatur ma riedx ifisser semplicement kwalsiasi stat ta’ mmaturita` li parti jew ohra fiz-zwieg tista’ tkun fiha fil-mument li jingħata l-kunsens reciproku (“**Nicholas Agius**

vs Rita Agius gja' Caruana" – P.A. (VDG) tal-25 ta' Mejju 1995).

Illi kif inghad fis-sentenza "**Joseph Mizzi vs Pauline Mizzi**" (P.A. (RCP) I-1 ta' Ottubru 2002) li kieku l-legislatur irrikjeda maturita` shiha u perfetta, ftit jew addirittura ebda zwieg ma kien ikun validu. In-nuqqas ta' "*discretio judicii*" hu kuncett guridiku ntrinsikament marbut mal-kapacita` ta' parti jew ohra fiz-zwieg li taghti l-kunsens liberu u xjenti tagħha għar-rabta taz-zwieg. Kif jispjega l-gurista **Colagiovanni** meta sostna li:-

"Il matrimonio, in quanto patto ossia "foedus" ... richiede una capacita` intellettuale e volitiva al di sopra di ogni altro contratto che è per lo meno rescindibile, in casi determinati dalla legge, richiede quindi una integrità di mente e di libertà, dato che ... si tratta di assumersi una "servitus" per tutta la vita" (**Forum**, 1990, Vol. 1 part I, p. 72).

Illi pero`, kif gja' nghad, b'immaturita` jew difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju d-dottrina u l-gurisprudenza "*non si riferiscono ad una piena e terminale maturità, non esigono nei nubenti una conoscenza perfetta ed esaustiva di ciò che comporta il matrimonio, non richiedono una preveggenza chiara ed assoluta di ciò che può compartire la vita coniugale, né un perfetto equilibrio volitivo-affettivo, né infine una coscienza perfetta delle motivazioni della scelta matrimoniale. Ecco perché riesce più appropriato l'uso del termine discrezione di giudizio, che fa riferimento ad un certo discernimento ma non implica il raggiungimento di una maturità piena*" (**Pompedda, M.F., "Il Consenso Matrimoniale in Grochlewski" – Pompedda – Zaggia, "Il Matrimonio nel Nuovo Codice di Diritto Canonico"** (Padova, 1984), p. 46).

Illi kif gie affermat diversi drabi minn din il-Qorti, inkluz fis-sentenza "**Alessandra sive Sandra Mc Monagle qabel Mamo vs Mario Mamo**" (P.A. (VDG) 26 ta' Ottubru 2000) ikun hemm id-difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fis-sens ta' l-ewwel parti tal-paragrafu (**d**) imsemmi kemm-il

darba jirrizulta li, “*fil-mument ta’ l-ghoti tal-kunsens matrimonjali, parti jew ohra tkun priva b’mod sostanzjali, ossia gravi, minn dik il-fakolta` kritiko-estimativa jew kritiko-valutattiva dwar l-oggett tal-kunsens taz-zwieg, jew minn dik il-maturita` affettiva li hija presuppost ghal ghazla libera dwar l-imsemmi oggett. Id-difett serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju, ghalhekk, ma hux semplicemente nuqqas ta’ hsieb, nuqqas ta’ riflessjoni; anqas ma jfisser li wiehed jagħmel ghaziet jew jiehu decizjonijiet zbaljati – infatti decizjoni jew ghazla zbaljata hi perfettamente kompatibbli ma’ diskrezzjoni ta’ gudizzju*” (ara, “**Emanuel Camilleri vs Carmen Camilleri**”, P.A., 10 ta’ Novembru 1995).

Illi l-istess sentenza tkompli tghid “*Li parti fiz-zwieg ma tkunx fehmet sufficientement, fis-sens li ma tkunx hasbet bizzejjed jew ma tkunx irriflettiet bizzejjed fuq il-hajja mizzewga jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali tal-hajja mizzewga, ma jammontax necessarjament ghal difett (serju) ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju*” (“**Selina-Maria Vella Haber vs Joseph Gatt**”, P.A., 15 ta’ April 1996).

Illi għalhekk biex ikun hemm in-nuqqas jew difett serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju kif ravvizat **fl-artikolu 19 (1) (d)** irid ikun hemm l-inkapacita` psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku/psikjatriku) jew kostituzzjonali li wiehed jagħraf u jirrifletti, u li jiddeciedi liberament, fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali (ara f’dan is-sens, fost ohrajn, “**Jacqueline Cousin vs Bernard Simler**”, P.A., 3 ta’ Gunju 1998; “**Roseanne Cassar vs Kenneth Cassar**”, P.A. 19 ta’ Ottubru 1998; u “**Carmelo Grima vs Mary Andrews**”, P.A., 2 ta’ Novembru 1998).

Illi proprju għalhekk ukoll il-legislatur jirrikjedi li d-difett ta’ diskrezzjoni jrid ikun wieħed serju u l-anomalija psikologika tkun wahda serja.

Illi kif jispjega **Bersini**, id-diskrezzjoni ta’ gudizzju tikkonsisti f’zewg elementi distinti izda konkorrenti w interdependent:-

*“La piena avvertenza e il deliberato consenso La piena avvertenza si riferisce alla sfera intellettiva, il deliberato consenso a quella volitiva. In altri termini, la discrezione di giudizio comprende la maturità di giudizio e la maturità affettiva La maturità di giudizio comporta una conoscenza critica proporzionata all’ atto da compiere, agli obblighi essenziali da assumersi e ai doveri coniugali che ne derivano proiettati nel futuro. La maturità affettiva comporta generalmente quella adeguata evoluzione degli istinti, degli affetti, dei sentimenti, della emotività che se sono turbati o inadeguati intaccano direttamente la volontà e possono privare della libera scelta interiore. Abbiamo così una mancanza di consenso libero (immaturità affettiva) e ponderato (immaturità di giudizio)” (**Bersini, F.**, “Il Diritto Canonico Matrimoniale.” (Torino, 1994), p. 97).*

Illi l-istess awtur, imbagħad ikompli jispjega dwar kemm irid ikun serju d-difett ta’ diskrezzjoni biex wieħed ikun jista’ jghid li hemm id-difett fil-kunsens u l-konsegwenti nullita` taz-zwieg:-

“Se ci si chiede quale grado di discrezione di giudizio possa ritenersi proporzionato al matrimonio, rispondiamo anzitutto che, sia per la conoscenza intellettiva come per la deliberazione volitiva, dovrà essere maggiore di quello richiesto per peccare mortalmente e per stipulare gli altri contratti. Il motivo sta nel fatto che il consenso matrimoniale riguarda obbligazioni che si proiettano nel futuro ed è ordinato all’assunzione di uno stato di vita che incide su tutta l’esistenza con un contratto perpetuo e irrinunciabile che comporta una serie di gravi obblighi ad esso inerenti. Per dare un valido consenso, non è sufficiente il grado di ragione col quale speculativamente uno sappia che cosa è il matrimonio; è necessaria la maturità di giudizio capace di ponderare in concreto i doveri e i diritti che uno deve assumersi per tutta la vita. In altri termini, è necessaria la discrezione non tanto per l’atto in se, al momento di emettere il consenso, quanto per gli impegni che da quell’atto derivano. Una discrezione che impegni per il futuro. Ovviamente si richiede una ponderazione degli impegni sostanziali del

matrimonio e non di tutto il suo valore etico, religioso, sociale, giuridico ed economico, altrimenti ben pochi sarebbero in grado di emettere un valido consenso. Ogni volta che i contraenti abbiano raggiunto l' eta prescritta dal legislatore per poter contrarre matrimonio, si presume che essi siano in possesso della debita discrezione di giudizio; tale presunzione, tuttavia, ammette prove in contrario. Pertanto, qualora si possa dimostrare, per qualsiasi motivo, la capacita` intellettuale e volitiva sopra descritta sia gravamente alterata o addirittura mancante, si dovrà ritenere che il vincolo matrimoniale sia nullo per difetto di discrezione di giudizio" (ibid. pp. 97-98).

Illi hawnekk il-Qorti, pero`, tixtieq tippreciza li ghazla libera, kunsens hieles, ghar-rabta taz-zwieg mhux sinonimu mal-kuncett ta' ghazla facili, u dan kif gja' gie ndikat fis-sentenzi fuq kwotati, tant li nghad li:-

"... ... se il soggetto non e` in grado di superare [i] condizionamenti interiori, allora si dira` che la scelta di lui non e` stata libera; lo sara` invece qualora pur pressato da tali impulsi provenienti dal proprio psichismo, da un' affettività non sufficientemente matura o anomala, e quindi anche di fronte a conflitti interiori, sara` stato capace di superarli, di dominarli razionalmente, di scegliere con autonomia In ogni caso, i nubenti debbono aver coscienza di assumere vere obbligazioni (e reciprocamente di concedere veri diritti) di creare cioè col matrimonio un patto che vincola a un comportamento idoneo e adeguato alla specifica società coniugale, sia nei riguardi dell' altra parte sia nei riguardi della prole" (**Pompedda, M.F., "Incapacità di Natura Psichica in Matrimonio Canonico: Fra Tradizione e Rinnovamento."** (Bologna, 1991), pp. 231, 233).

Illi kwantu għad-difett fil-kunsens dovut ghall-anomalija psikologika serja li tagħmilha mpossibbli għal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, il-ligi tagħna, bħad-dritt kanoniku (**Can. 1095 (3)**) tirrikjedi mhux semplici diffikulta` izda mpossibbila` li wieħed jaqdi ossia jassumi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Inkapacita` jew impossibbila` vera f' dan il-kuntest hi

ipotizzabbi biss fil-prezenza ta' anomalija psikologika serja li, independentement minn kif wiehed jaghzel li jiddefiniha jew jiklassifikaha fil-kamp tal-psikjatrija jew tal-psikologija, tintakka sostanzjalment il-kapacita` "di intendere e/o di volere". "L'incapacita` di assumere gli oneri essenziali della vita coniugale", kif jghid **Bersini**, "rende la persona inabile al matrimonio, anche nell' ipotesi . . . che al momento di contrarre le nozze abbia avuto la discrezione di giudizio sufficiente per un valido consenso" (op. cit., p. 99).

Illi ghal dak li jirrigwarda l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta' definizzjoni jew indikazzjoni fil-Kap. 255, dawn l-obbligazzjonijiet essenzjali huma dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u nvarjabbilment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg.

Illi dawn huma "*the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these essential characteristics*" (**Viladrich, P.J.**, op. cit., p. 687).

Illi ta' l-istess portata huma s-sentenzi "**Anthony Gaffiero vs Juanita Gaffiero nee' Sultana**" (P.A. (VDG) 17 ta' Novembru 2000 u "**Anna Galea vs John Walsh**", (P.A. (VDG) tat-30 ta' Marzu 1995). Inerenti, ghalhekk, f'dawn l-obbligazzjonijiet hemm l-obbligu tal-partijiet li jagħtu lilhom infuħom lil xulxin fit-totalita` tagħhom sabiex tigi stabbilita bejniethom "*the community of life and love.*"

Illi fl-ahharnett din il-Qorti tagħmel riferenza għal dak li nghad fis-sentenza fl-ismijiet “**Nathalie O'Toole vs Patrick O'Toole**” (P.A. (N.A.) 25 ta' Marzu 2002) fejn ingħad li:-

“Il-kunsens moghti fiz-zwieg skond din l-istess gurisprudenza mħuwiex dak il-kunsens semplici rikjest fil-kuntratt in generali ghaliex il-kuntratt taz-zwieg huwa wieħed "sui generis" u ta' ordni pubbliku. Illi għalhekk il-partijiet f'kuntratt ta' zwieg mhux biss irid ikollhom il-kapacita' li jagħtu dak il-kunsens, izda li l-istess irid jigi moghti bl-aktar mod liberu u xjenti għal dak kollu li tirrikjedi r-rabta taz-zwieg. Il-kuntratt taz-zwieg għandu jigi apprezzat mhux biss bl-ghajnejn oggettivi tal-ligi, izda jrid isib is-sinifikat tiegħu fir-relazzjonijiet ta' koppja u l-iskop aħħari taz-zwieg, cjo'e' li tnejn minn nies jagħtu lilhom nfushom lil xulxin ad eskluzjoni ta' kollox u kulhadd. Meta għalhekk għal xi ragħuni jew ohra dak il-kunsens ma jkunx gie moghti bil-konoxxenza shiha ta' dak li jgħib mieghu z-zwieg, allura jinholoq dubju kemm dak il-kuntratt matrimonjali huwa wieħed validu.”

Illi kif ingħad fis-sentenza “**Al Chahid vs Mary Spiteri**” (P.A. (RCP) 5 ta' Gunju 2002) inoltre l-kunsens irid ikun wieħed tali li permezz tiegħu l-parti li tesprimih trid tkun konxja ta' l-obbligli, id-dmirijiet u r-responsabbiltajiet li ggib magħha l-hajja mizzewga bħalma huma l-elementi ta'unjoni permanenti, esklussiva w-irrevokabbli.

Illi dawn il-principji kollha gew kkonfermati f'diversi sentenzi mogħtija minn din il-Qorti nkluzi “**Maria Rita Calleja vs Mohamed Ben Mohamed Khemiri**” (P.A. (RCP) 17 ta' Frar 2000); “**Nicolai Balzan vs Simone Cremona**” (P.A. (RCP) 9 ta' Marzu 2000); “**Ousama Sadalah vs Doris Tanti**” (P.A. (RCP) 4 ta' April 2000); “**Josephine Gabriel vs Dr. Georg Sapiano et nomine**” (P.A. (RCP) 8 ta' Novembru 2000); “**Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro**” (P.A. (RCP) 1-1 ta' Frar 2001); “**Mazen Dadouch vs Maria Dadouch xebba Galea**” (P.A. (RCP) 22 ta' Marzu 2002); “**Albert Grech vs Josette Grech**” (P.A. (RCP) 30 ta' April 2002); “**Marco Tanti vs Catherine Azzopardi**” (P.A. (RCP) 30

ta' Mejju 2002); u “**Giulio Farrugia vs Raquel Anne Farrugia**” (P.A. (RCP) 29 ta' Mejju 2002) fost ohrajn.

Illi min-naha l-ohra fl-**artikolu 19 (1) (f)** jinghad ukoll li z-zwieg ikun null:-

“*jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu jew ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenziali tal-hajja mizzewga, jew tad-dritt ghall-att taz-zwieg.*”

Illi dan is-sub-artikolu wkoll gie diskuss u ezaminat fis-sentenza “**Nicolai Balzan vs Simone Cremona**” minn din il-Qorti kif presjeduta (Cit. Nru. 1019/98/RCP – deciza fid-9 ta' Marzu 2000) u “**Mark Spiteri vs Susan Margaret Spiteri**” (P.A. (RCP) 27 ta' Frar 2001) u a skans ta' repetizzjoni qed issir referenza ghall-principji hemm enuncjati. Illi *inoltre* fis-sentenza “**Theresa Taguri nee Spiteri vs Avukat Christopher Cilia et noe**” (Cit. Nru. 3130/96/NA – deciza P.A. (NA) fl-10 ta' Novembru 1999) gie ritenut illi:-

“*Fl-interpretazzjoni ta' dan is-sub-inciz gie ritenut mill-Qorti tagħna illi l-eskluzjoni pozittiva ma kellhiex necessarjament tirrizulta biss minn xi haga espressa direttamente izda setghet tigi espressa bl-imgieba ta' xi parti fil-perjodu mmedjatamente qabel u wara li jkun inkiseb l-istess kunsens.*”

Illi tal-istess portata huma s-sentenzi “**Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro**” (P.A. (RCP) I-1 ta' Frar 2001); “**Joseph Gabriel vs Dr. Georg Sapiano nomine**” (P.A. (RCP) 8 ta' Novembru 2000); “**Carmen El Shimi għa' Tanti vs Ibrahim Mohamed Mohamed Ibrahim El Shimi**” (P.A. (NA) 20 ta' Gunju 2000); “**Mary Rose Abder Rahim vs Esam Abder Rahim**” (P.A. (NA) 31 ta' Mejju 2000); “**Ousama William Hfez Sadallah vs Doris Dalli**” (P.A. (RCP) 4 ta' April 2000) u “**Albert Grech vs Josette Grech**” (P.A. (RCP) 30 ta' April 2002 Cit. Nru. 793/01/RCP).

Illi l-attur semma wkoll li l-istess zwieg qatt ma kien ikkonsmat u a bazi ta' l-istess **l-artikolu 19 A (1) tal-Kap 255** dan jipprovdi li:-

“Iz-zwieg validu jista’ jigi annullat fuq talba ta’ parti mizzewga wkoll minhabba li l-parti l-ohra tkun irrifjutat tikkonsma l-istess zwieg”.

(ii) APPREZZAMENT TAL-PROVI.

Illi mill-provi prodotti jirrizulta illi l-partijiet izzewgu fis-7 ta' Lulju 2000 u jidher li mir-rakkont ta' l-attur huwa kelly dubji kbar fuq ir-relazzjoni tieghu mal-konvenuta. Din minnha nfisha twassal ghall-mistoqsija: ghaliex l-attur wasal biex jizzewweg lill-konvenuta, ladarba huwa ra tant difetti fiha? Fil-fatt huwa jghid li fil-konvenuta ra persuna li riedet tghix indipendentni mill-genituri tagħha u li riedet tafferma l-ugwaljanza tal-mara, principji u ideali li ma humiex u ma jmorrx kontra l-kuncett taz-zwieg, anke jekk dan ifisser imhabba u mpenn ghall-hajja komunali u ta' familja. Kollox irid jittiehed b'doza ta' sens komun, u fil-proporzjon idejali ghaliex fuq kollox fiz-zwieg necessarjament huwa mehtieg xi forma ta' sagrifficju, anke jekk biss li wiehed ma jaħsibx f'termini ta' ndividwu, izda f'termini ta' familja. Dan min-naha l-ohra huwa verament dak li wiehed jikkommetti ruhu meta jagħti l-kunsens tieghu ghaz-zwieg, emplifikat fil-principju ta' *consortium vitae*, li huwa wieħed mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga. L-istess attur isemmi wkoll li l-konvenuta ma tantx kienet herqana, anzi jghid li hafna drabi kienet tevita s-sess jew relazzjonijiet ta' ntimita', pero' certament li dan ma jfisser xejn b'mod negattiv rigwardanti l-kunsens tal-konvenuta specjalment f'kuntest ta' zwieg religju.

Illi jekk wieħed jibbaza ruhu fuq ir-rakkont bil-gurament ta' l-attur, il-Qorti thoss li certament dan kelly l-kunsens tieghu vizzjat ghaliex huwa jammetti li zzewweg biss minhabba dak li huwa sejjah bhala mentalita' tas-socjeta' li nghixu fiha, ghaliex kulma ried kien biss li jghix mal-konvenuta taht l-istess saqaf. Jidher li huwa ried li jidhol u johrog fl-istess relazzjoni meta jrid u dejjem skond jekk l'avventura tirnexxix jew le. Jista' jkun li wasal għal dan il-

pass peress li kif inghad huwa min-naha tieghu kelly dubji kbar fuq l-impenn u l-imhabba tal-konvenuta lejh, tant li jghid li kien ddecieda li ma jkollux tfal minn din l-unjoni. Fil-fatt jistqarr li meta wera b'din l-intenzjoni lill-konvenuta, din (skond hu) qablet mieghu. F'dan is-sens il-kunsens ta' l-attur certament kien vizzjat a bazi ta' l-**artikolu 19 (1) (f)** **tal-Kap 255** ghaliex mill-bidu nett eskluda l-elementi essenziali ta' permanenza taz-zwieg u l-ghan ta' prokreazzjoni ta' l-ulied, u ghalhekk in verita' l-kunsens tieghu ma kienx wiehed validu u skond il-ligi. Ma huwiex sorpriza li lanqas il-konvivenza ta' bejn il-partijiet ma rnexxiet ghaliex ir-rakkont ta' l-attur jikkonferma li ma kien hemm sintonija ta' xejn bejniethom, u li hu ma kienx biss qed jidhaq bil-konvenuta, izda bih innifsu, ghaliex fl-opinjoni tal-Qorti, lanqas huwa stess ma kien jaf x'irid, tant li dahal ghaz-zwieg filwaqt li eskluda elementi essenziali mill-istess kunsens formattiv tieghu.

Illi min-naha tal-konvenuta jista' jinghad l-istess *stante li hija tammetti wkoll li "qatt ma' ridt nizzewweg, izda xtaqt illi minflok immorru nghixu flimkien, u dana sabiex ma jkollniex l-irbit li jgib mieghu z-zwieg"*. Min-naha l-ohra hija tghid li kemm qabel iz-zwieg u kemm wara ftit kienu jqattghu zmien flimkien minhabba x-xoghol ta' l-attur u attivitajiet ohra. Dan fl-opinjoni tal-Qorti juri li l-istess konvenuta kienet fi stat konfuz f'hajjitha, liema stat kien dovut li f'dak iz-zmien hija kienet determinata li ma tikkompromettix l-indipendenza tagħha, u xxekkilha bir-rabta taz-zwieg. Min-naha l-ohra ma hemm l-ebda dubju li kellha affezzjoni kbira lejn l-attur, pero' minhabba din l-insistenza għal dak li hija kkoncepied bhala l-indipendenza tagħha, qatt ma riedet tikkommetti ruhha għalihi f'termini ta' zwieg. B'hekk ir-rizultat ta' dan kien li l-partijiet flok ikkommettw ruhhom għal xulxin, wasslu biss f'arrangament li jghixu flimkien bla ebda mpenn, u sens ta' rbit, bil-konsegwenza li fil-hajja reali huma baqghu jagħmlu ndipendentement dak li kien dejjem jagħmlu. Dan wassal biex qedu dak li kien hemm jew seta' kien hemm bejniethom, sakemm il-konvivenza ta' bejniethom giet bla ebda valur. Certament li dan kollu juri li anke l-konvenuta kellha difett serju bil-mod li hija harset lejn iz-zwieg ma' l-attur u bla dubju kellha l-kunsens tagħha

vizzjat a bazi ta' **I-artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255**, u anke ghal din il-bazi tali zwieg ta' bejn il-kontendent għandu jigi ddikjarat null.

Illi dwar **I-artikolu 19 A tal-Kap 255** dan assolutament ma jaapplikax ghall-kaz in ezami anke għaliex hemm prova li I-partijiet ikkonsma l-istess, ghalkemm din issa hija biss kwistjoni akademika.

III. KONKLUZJONI.

Illi għalhekk għal dawn il-motivi, din il-Qorti, **taqta' u tiddeciedi**, billi filwaqt li tichad l-eccezzjonijiet tal-konvenuta in kwantu l-istess huma b'xi mod inkompatibbli ma' dak hawn premess u deciz, **tilqa' t-talba attrici b'dan illi:-**

1. Tiddikjara z-zwieg ta' bejn il-kontendenti ccelebrat fis-7 ta' Lulju tas-sena elfejn (2000), null u bla effett, *stante li* l-kunsens ta' l-attur kien vizzjat a bazi ta' **I-artikolu 19 (1) (f) tal-Kap 255** mentri dak tal-konvenuta kien vizzjat a bazi ta' **I-artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta.**

Bl-ispejjez jinqasmu bin-nofs bejn il-partijiet.

Moqrija.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----